

del mot a través de Provença, adaptant-s'hi la terminació it. -ello a la forma -eu que el sufix diminutiu té en provençal; com a nom d'un moixó deu ser un mot diferent, V. *xeric* (XERICAR).

Xaret, V. *xareca* *Xareta*, V. *eixareta* *Xareu*, V. *xarello* *Xargall*, -gallar, -allot, V. *xaragall* *Xargo*, *xarga*, V. *xarxó* (XARXA) *Xargot*(e)jar, V. *xarbotar* *Xari*, *xarina*, V. *xerimola* *Xaripa*, *xaripi-xarapi*, V. *xiripa* **Xarla* (grafia infundada d'AlcM), V. *xagna* *Xarlar* i *xarlaire*, cast. intolerables per *xerrar*, -aire *Xarlamec*, alteració ocasional de *xiribec* per confusió amb el seu sinònim cast. *chirlo* *Xarlatà*, *xarlatanisme*, V. *xerrar* *Xarloc* (1534), tela o forma de tela (DAG.), sembla alteració del nom de tela XALÓ sota la influència de *Xartres* (< fr. Chartres), altre nom de tela, i del fr. *berloque* (variant de *breloque* 'quincalleta') (cf. DECH I, 589a) *Xarlot*, V. *xirlot* *Xarlotà*, -otar, V. *xerrar* *Xarmada*, V. *erm* *Xarmal*, *xarmaller*, -eria, *xarmandéjar*, V. *xarmant*

XARMANT, terme d'ús familiar manllevat del fr. *charmant* 'encisar, graciós, amable', derivat de *charmer* 'encisar, embriuar' (ll. CARMEN). *Xarmand*(e)jar men. (AlcM). Derivat de *charmer* és un fr. dial. (fr.-prov. etc.) *charmeillier* 'encisar', 'bromejar' (FEW II, 379b1-5), d'on Emp. i Gxa.: *xarmaller*, -eller 'trapassar' i *xarmalleria*, i d'aquí els regressius *xarmall* 'criadeta' i *xarmell* 'amoïnador' (AlcM).

Xarmar, *xarmataire*, V. *eixeramar* (ERM) *Xarmego*, V. *xarnego* *Xarmell*, *xarmeller*, -eria, V. *xarmant* *Xarment*, *xarmentar*, -entador, V. *sarment* *Xarmins*, V. *eixeramar* (ERM) *Xarmollat* 'constipat de nas', alteració de **cimorrellat* (V. CIMORRA, *cimorrella*, i CÀMORRA, DECH I, 789a23, del gr.-ll. *chimorra*), potser amb influència de *encadarnat* *Xarnegar*, V. *xarnego*

XARNEGO, terme afectiu, aplicada amb caràcter despectiu a diverses menes d'animals i de persones, especialment a gent mestissa o forastera o inadaptaada al país: antigament designà una mena de gossos adequats per furetejar; del cast., on *lucharniegos*, nom d'aquests gossos, fou alterat en *los charniegos*, resultant aquell, per dissimilació, d'un antic *nocherniego* 'que va de nits', derivat de **nochorno*, del ll. NOCTŪRNUS id. □ 1.ª doc.: *charnego* mena de gos, c. 1490; despectiu d'homes, 1776 (*jarnegos* en la *Rond. de Rondalles* val.). Ja estudiat a NIT (v. 932b26-933a4, i n. 19).

Ací alguns suplementes. En *La Puny* de MrnVayreda, el trabucaire insulta l'heroïna: «I tu, *xarnega* ganyona, la teva traydoria 't costarà l'escot»; on l'autor anota: «se dóna, a la ratlla, el nom de *xarnechs* als fills de pare espanyol i de mare francesa, o al revés» (VIII, 4, 146 (117)). Com a nom de castellans inadaptaats que viuen a Cat. he sentit *ǵarnégus* a diverses comarques del Centre-N. del Princ. (Osona etc.), i en parla Josep Pla, amb referència a la seva comarca (L'Empordanet, 76). Cf. *taneco*, C. Pol, *Vall d'Aneu* (si bé en forma

relacionada amb TANOCA). En el poble val. xurro d'Alcúdia de Beo (Serra d'Espadà), vaig sentir-ho dit d'animals, en relació amb *catxapons* (CATXAP), 1961, potser el mateix que 'gos coller' que AlcM troba a la comarca de Tortosa (Freginals). Adhuc a ocells i moixons, menyspreables: «m'han bescantat els meus companys aucellistes, fent córrer la brama que jo no tenia cap aucell bon cantador; --- que només tinc aucells tarats i *xarnegos*; oh! cah!, no hi passo ---», I. Iglésias (*La Festa dels Aucells*, 68.12f.).

En terres d'Oc, avui en trobem petjades ací i allà. *Sarnégu* 'porcell caganiu' a Cabidòs (NE. del Bearn, ALGc IV, 1154). *Escharnégou* «criard, -de» a Comenge (Dupleich, *Pat. de St. Gaudens*). La forma en *eschmostra* com el mot es propagà fàcilment al gascò, repenjan-se en una etim. pop. (EX+*arnegà* la forma gascona del mot *renegar*). Però la penetració en terres d'Oc no és sols en domini gascò («Bearn i Baredja *charnégou*, -gue, méitis, bâtard; un hors-venu, un étranger, un étranger à la commune où il s'est marié, établi; un non-autochtone»: Palay); perquè ja apareix propagat d'antic al centre del país, en un derivat en -ol: *sarnegolz* pl. en el *L. de l'Espervier* (cartulari de Milhau, S. XIV), i avui roerg. *sârnégou* «écervelé, tête folle» (Vayssier); però aquest sufix -ol i la s- (no ch-) indiquen que hi degué haver encruament amb l'autòcton *cevenols* 'habitants dels Cevennes, Lozère', que tenen fama allà de gent pobra i salvatgina.

DERIV.: *Xarnegar* 'xerrotejar els ocells' (Gna., DAG.), 'rondinar, renegar, maldar': «y com no possehia el do del Satret per improvisar-ne de crespes, *xarnegà* per exir d'apuros», Pons Mass. (*Trescant p. l. S.*, 62); 'desbarrar, desguittarrar': «és una mala puja: si el sentissiu com *xarnega*...! Maleeix cel i terra, i malparla de vostre pare, i fins de vós i tot!» Ruyra (*Rem de T. Q.*, P. d. Rosa II, 67). La base semàntica d'això, més que en l'acc. germanesca «grillos», deu estar directament en les altres accs. del cast. *charniego*: d'una banda en el maldar i fressejar del gos que fureteja bardisses, d'altra banda en el xerroteig dels moixons, tradicionalment comparat amb un llenguatge incompreensible, aliè i confús (*los auzeletz en lor latí*, que ja deien els trobadors). *Xarnegós*. *Xarmego* (AMALCOVER), deu ser alteració de *xarnego*, per influència de *xarmeller* (XARMANT).

XARNERA, 'frontissa', pres del fr. *charnière* id., derivat de **charnie* 'golfo' (conegut en la forma dialectal *carne*), i aquest, provinent del ll. CARDO, -DĪNIS, id. □ 1.ª doc.: 1413 (AlcM).

Dit llavors sobretot d'una peça articulada que formava part del casc: «L'altra carrera, lo tornà a encontrar alt en la *xarnera* de l'elme ---; y allí hon lo encontrà, pres en la *xarnera*, e la lança no-s rompé, e traugé-l de la sella», JoMartorell (Ag. I, 208). Més cites en DAG. i AlcM. I per a usos locals moderns, BDC III, 113, 133; xx, 164; i en diccs., des del Belv.

XARÓ, 'carrincló, de gust literari plebeu i barroer', mot afectiu d'origen incert; és versemblant que sigui